

DEO DUCE!
DISPUTATIO ACADEMICA

DE

THEOCRATIA HEBRÆORUM,

Qvam

*Ex suffragio Ampliss. Fac. Pbil. in Reg. ad Auram Academia
PRÆSIDE*

HENRICO HASSEL,

Eloqvent. Profess. Reg. & Ord.

h. t. RECT. MAGNIFICO

PRO GRADU

publico examini submittit.,

STIPENDIARIUS REGIUS

CAROLUS N. POLVIANDER

Satacundia Finlandus.

Die D. V. XII. Decembris. A. R. S. MDCCXLIV.

Loco & horis consuetis.

ABOÆ, Excid. Joh. Kiæmpe, R. A. Typ.

Viro Nobilissimo atque Amplissimo
**DN. GABRIELI
KEKONIO,**

Regii Regniqe in Magno Ducatu Finlandiae Di-
easterii Supremi Advocato Fisci Gravissimo.

Patronis Avuncu-
larem.

QUi Vestræ erga nos benevolentie , Patronis
singulari animi voluptate cepimus documen-
declarationem pii gratique animi offerimus, quem
Vestra perenni incolumentate vota per-

Nobilissimorum, Admo
Amplissimorumqve
Cultor ob-
CAROLUS

Viro Admodum Reverendo atque Amplissimo

DN. MAG. GABRIELI
FORTELIO,

Ecclesiarum Biörneburgensium & Ultsbyensium
Antistiti vigilantissimo, adjacentis districtus Præpo-
sito laudatissimo & Scholæ Biörneburgensis Inpe-
ctori adeturatissimo.

lorum loco
venerandis

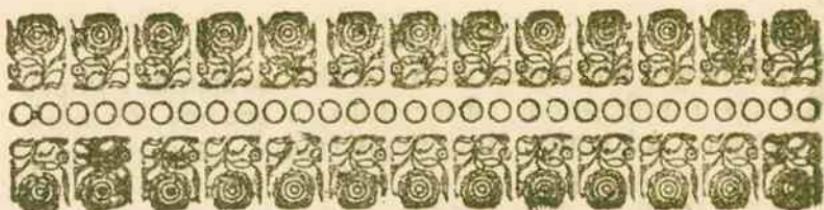
optimi, plurima eademque certissima, non sine
ta, Vobis hunc ingenii fætum in qualemcumque
benignitate solita excipiatis enixe rogamus, pro
petim nuncupaturi. Ero dum vixero.

dum Reverendorum
Nominum Vestrorum

servantissimus.

POLVIANDER,

Ἄπειροι μὲν οἱ κατὰ πέρης τὰ ὁθωνὶκῷ τὸν ιόμων θεῖον τοῖς
ἄπασιν αὐτῷ ποιοῖσι διαφοραῖς· οἱ μὲν γαρ Μαναιχίαις, οἱ δὲ
τῶν ὀλίγων δυναστείαις, ἄλλοι δὲ τοῖς πλήπεσι επετρέψαν τὴν εὐ-
ξείαν τὸν πολιτευμάτων. Οἱ δὲ ηὔπερης νομοθέτης; εἰς μὲν τὰ
ταῦτα γένοτεν ἀπεῖδην, ἀς δὲ αν τις ἔιποι βιαστέμενος τὸν λόγον ΘΕ-
ΟΚΡΑΤΙΛΗΝ ἀπεῖπε τὸ πολίτευμα, θεῶ μᾶλλον μόνο τὴν ἀρ-
χὴν καὶ τὸ κράτος αἰσθεῖται. Fl. Josephus contra Ap-
pionem Libr. II.

*Christo
Propitiatore Sublevante!*

S. I.

Quemadmodum DEUS O. M. mundum & quæ in eo sunt omnia, creavit atque conservat; ita universitas rerum & quæ illam constituunt, maxima juxta ac minima, Divino dominio subjacent. Proinde omnia etiam orbis imperia ab eodem universi Monarcha reguntur: Verum inter modum regimini, quo alias respublicas gubernat, atque olim populo Israelitico præfuit, insignis occurrit differentia. Nam cæteras civitates earumque fata modo quodam occulto dirigit ac moderatur; Hebræis vero ita se manifestavit, ut, quæ summi alioquin imperantes obire solent munia, ipse expleverit. Hoc itaq; regimen jure singulari & quidem secundum excellentiam nuncupatur Theocratis, de qua nonnulla in publicum edere adges-
si, Tuum L. B. favorem ac mitius judicium, quo de-
bet studio ac officio expetimus.

A

S. II.

UT itaque institutum nostrum rite ordinamus, impri-
mis investigandus est terminus, a quo haec Theocra-
tia coepit. Adrianus Houtuyenus I.C.tus Batavus pri-
ma ejus initia repetit a Patriarcha Abrahamo, cui
regiam tribuit potestatem, quemque rempublicam
Hebraeorum fundasse statuit. Hoc autem inde praesertim
evincere conatur, quod praecipua summi imperii jura
exercuerit Abrahamus. Jus belli & pacis foderumque
pangendorum eum habuisse probat ex Gen. XIV. 13.14.
Potestatem quoque legislatoriam ipsi a DEO datam &
concreditam esse vult ex Gen. XVIII. 19. Verum nul-
libi in sacris literis Abrahamus rex appellatur, nec us-
piam legitur dignitatem regiam sibi vindicasse. Quam-
obrem non est potestas patria confundenda cum emi-
nentia regia. Vixerunt Patriarchae extra civitates, nul-
li humano imperio obnoxii, majori proinde erant po-
testate, quam illi, qui sub statu civili degunt. Hinc o-
mnino competit Abrahamo jus arma capessendi, ut
se suosque ab injuriis defendaret. Sic etiam ob can-
dem hancce causam foderata inire potuit. Neque in lo-
co Geneseos posterius adducto agitur de potestate le-
gislatoria, sed de disciplina domestica, singulatum de
doctrina seu religione, quam Abrahamus juxta foedus
speciale cum DEO initum, posteris suis traditurus esset.
Quodsi vel maxime concesserimus Abrahamum regem
fuisse, quamvis caruerit nomine, & iura maiestatica
exercuisse, inde tamen haud colligi poterit regimen id
fuisse Theocraticum. Neque enim S. historia commen-
morat rempublicam istam Abrahaiti, si familiam ejus
ita appellare placuerit, ordinatione quadam divina spe-
ciali

ciali institutam, digestam atque administratam fuisse.
Neque invenitur Abrahamus, ex speciali mandato Divino vel foedera pepigisse, vel bellum gestisse. Et quod foedus DEI cum Abrahamo attinet, continet illud praeter benedictionem spiritualem, promissionem terrae Canaan a posteris ejus olim possidendae Gen. XV. 18. ad, eoque Theocratiam futuram non praesentem complectebatur. Vita filii Isaaci & nepotis Jacobi pastoritia & simplex, a statu regio longe absuit. Sic etiam quo tempore Patriarcharum horum progenies in Aegypto mansit, alienae potestati obnoxia vixit, gravem tandem servitutem experiri coacta.

§. III.

Nitium igitur Theocratiae Hebraeæ constituimus exi-
tum Israelitarum ex Aegypto. Is enim ex mandato
Divino speciali factus est. Illum plurima eademque stu-
penda prorsus miracula antecedebant, comitabantur &
consequerentur. Atque simul ac Hebrei egressi erant ex
Aegypto, populum constituebant, nulli amplius humano,
sed unius DEI imperio obnoxium. Omnia tum eorum
negotia, imo gressus propemodum omnes, ex praescripto
Divino dirigebantur. Accessit deinde in deserto Sinai
solemnis maxime regiminis Theocratici confirmatio,
sanctissimo DEUM inter ac populum foedere peracta.
DEUS nimirum, premissa maximorum & omnino singu-
larium, quæ populo praeficerat beneficiorum com-
memoratione, promisit illum sibi peculium futurum
præ omnibus aliis populis, haec tamen addita condicio-
ne, si voti ipsius attenderint & foedus servarint. Pro-

4
positione haec ad seniores primum, deinde ad omnes novæ reipublicæ cives delata & probe expensa, uno ore conditionem acceptant, adeoqve in ipsam propositionem consentiunt. Sic absolutum erat fœdus, cuius summa huc redit: Qvod DEUS Israëlitarum sumus imperans, hi cives essent Exod. XIX. In hoc negotio Legationis munere functus est Moles, qui a DEO ad populum, & a populo ad DEUM aliquoties ivit rediitqve, cui DEUS cum ipso loquens, audiente toto populo, fidem confirmavit. v. 9. Restabat adhuc inauguratio Regibus communiter usitata. Biduo itaqve dato, ut eidem se præpararet populus, die tertio variis & stupendis proflus miraculis majestatem suam manifestavit DEUS, & mox summam legis moralis decem præceptis comprehensam pronunciavit, quæ populo foret præcipua fœderis norma.

§. IV.

Quo Theocraticum hocce imperium eo evidentius patescat, jura quædam majestatica considerabimus, eademqve ab ipso DEO exercitata fuisse monstrabimus. Qvod attinet potestatem legislatoriam, quæ in illis principem sibi locum omnino vindicat, hanc DEUM sibi soli reservasse, nullum est dubium. Prima illa ad montem Sina promulgata lex hoc satis superqve indicat, quæ a DEO data est, non solum ut universi totius Dominio, sed juxta, tanquam singulari populi Israëlitici Rege. Post solennem illam legis promulgationem alias quoqve per Mosen divulgavit leges, ad indolem ieiuis reipublicæ optime attemperatas, quibus recensendis ma-

9

magna pars trium posteriorum Mosis librorum impen-
ditur. Et quemadmodum in aliis rebus publicis nulli
ministrorum competit leges immutare, aut aliquid, u-
bi lex deficit, ex suo arbitrio constituere; ita hoc et-
iam Rex Israelitarum severo admodum lanxit Deut. IV.
a. XII. 32. Cum autem casus quidam existerent, qui
legibus definiti non erant, supremus Legislator adeun-
dus fuit, Eiusque decisio expectanda. Patet hoc ex Lev.
XXIV. 10. I. ubi mentio sit blasphemii cuiusdam in DE-
UM. Ministri omnes eum gravi supplicio dignum no-
rant; sed cum id legibus non esset expressum nemo e-
um ad poenam trahere sustinuit, sed carceri eum man-
ciparunt, donec Divinum daretur responsum. Sic
etiam in aliis casibus factum. Cfr. Num. IX. 6. sq.
XV. 32. &c. Aliquando etiam DEUS ipse poenam inflixit.
Num. XI. XII. Lev. X.

§. V.

PRæterea ad jura majestatica *ministrorum constitutio*
pertinet. Horum quoque instituendorum arbitrio
um penes DEUM fuisse, abunde liquet. In primo
Theocratiæ initio Mosen ad ministerium suum vocavit
Exod. III. 10. variis confirmavit miraculis, eumque i-
dentidem mandatis instruxit. Negotia vero cum essent
plura, quam ut sis explendis solus sufficeret Moses,
plures quoque constitui voluit ministros Num. XI. 16.
17. Deut. XVII. 8. s. Ex mandato Divino etiam illi or-
dinati sunt, qui sacra curarent. Lev. VIII. Num.
III. IV.

§. VI.

§. VI.

Sic quoque *jus belli & pacis* DEUM exercuisse est magnificissimum. In medio castrorum ipse versabatur, in tentorio, ut regem decebat splendidissimo, & quando ea movenda ubi vige fignenda essent, ipse ostendit Num. X. 33. 34. Prudentiores imperatores omnes, pacem, quando ea obtineri potest, bello præferunt. Hanc DEUS ipsis Cananæis quoque offerri voluit, si modo conditiones pacis acceptare vellent. Deut. XX. 10. s. cfr. Jos. XI. 19. Quo ipso eorum refellitur sententia, quia sine descrimine, aut aliqua exceptionis lege proscriptio[n]em harum gentium factam dicunt. Cum autem manus cum hoste conserendæ essent, ipse aptos ad pugnam eligi mandavit, atque quis ordines ducerat, qui que prima acie pugnarent constituit. Num. I. Deut. XX. Ipse etiam DEUS jus victoriae determinavit v. 11. s. Hinc bella à gente ista gesta bella Jehovæ dicuntur Num. XXI. 14. Sub tanto itaque Imperatore felix semper fuit Israelitarum pugna; pessime autem rem agebant, quum suo nutu prælia inirent Num. XIV. 40. s.

§. VII.

Jura majestatis dum consideravimus, adjungimus hunc titulum, quo DEUS diserte peculiatis Rex Israelitarum appellatur. Quam Hebrai deposcerent Regem sibi præfici, ipse DEUS, Non te, inquit, abierunt, sed ME NE REGNUM SUPER EOS I. Sam. VIII. 7. Hoc quoque ex verbis Samuelis percipimus, qui ait: Cum videret Nabatum Ammonitarum regem, bello vos appetentes,

dico-

7

diebatur vibi: non tu sed rex nobis dominabatur, cum tamen ipse JEHOVA REX VESTER ESSET. I. Sam. XII. 12. DEUM solum Israëlitarum regem fuisse probe agnoscit Gideon, quod re regnum sibi hereditarium sponte oblatum suscipere detrectavit Iud. VIII. 12. 23. Huc pertinenter quoque verba Siracidis Cap. XVII. 14. 15. In seculo quamque gentem preposuit rectorem, οὐ τοιούτοις οὐδὲ ισαγάντισι μερίδα, & Israëlem easum sit sibi peculium Hac Lutherus reddit. Über Israel ist er selbst Herr worden.

§. VIII.

EX iis, quae in antecedentibus §. III. dicta sunt primum est colligere sub Mose viguisse Theocratiam. Considerandum jam nobis obvenit intervallum, quod est a Josua ad introductam in gentem hanc potestatem regiam. Eundem modum regiminis hoc quoque aero continuatum afferimus. Ut enim praefuit DEUS Hebreis tempore Mosis, simili proorsus ratione gentem hanc ad primum regem Saulem administravit. Neque id alium hoc tempore Theocratiae modum probat, quod ceteri judices non ad tam familiaria cum DEO colloquia admissi sive, quam antea Moses. Ad hunc defectum supplendum concessa erant Urim & Thummim, nimirum, ut per ea DEI sententia in causis consuleretur gravioribus. Num XXVII. 21. quod & non semel factum intelligimus. Num. XXVII. 21. Iud. I. 1. 2. Potestas quoque ministros constituendi penes DEUM fuit. Josua enim ad mandatum DEI populo praescitur. Deut. XXXI. 7. s. Intervalla quidem deinde fuere

fuere, qvibus aliquando nullus in Israele jude^x
esset, Jud. XVII. 6. XIX. 1. DEI ramen im-
perfum non desit, Luculenter satis hoc inde
probatur, qvod judices & liberatores, sin-
gulari qvodam modo & saepius non sine miraculo ex-
citati fuerint Jud. VI. 12. f. XIII. 3. f. Nec e-
nim populi suffragis aut jure hæreditario ad eam di-
gnitatem pervenerunt. Belli qvoque curam hoc inter-
vallo gessit DEUS. Josuam in debellandis Canaanæis
gentibus forti animo esse jussit. Jos. I. Jericho pro-
fus miraculose expugnata VI Cfr. X. Sic victi Amalek &
Midian Jud. VII. atq; plurimi alii obtriti. Hæc ple-
ni Theocratici regimini documenta sunt luculentissima.

§. IX.

THEOCRATICAM haecenus satis probatam speramus.
Cum autem nonnulli controversiam nobis in his
moveant, ad ea animum advertere juvabit. Superius
jam a nobis notatus Houtuynus, qui Mosen cæteros-
que judices reges fuisse dicit eorumque imperium
Monarchicum. Habuit quidem Moses potestatem man-
dandi, statuendi judicandi; ex illa autem potestate
Mosen Monarcham fuisse non probabit Houtuynus.
Monarcha est is, qui omnem summam potestatem & sin-
gula majestatis jura pro suo arbitrio exercere potest;
qvod de Mose omnino negandum est; omne enim
qvod fecit Moses, jubente & volente Numine factum.
Hinc solennis ista formula saepius repetita: *Et Domi-
nus Moysi dixit.* Et qvod Moses non ut Regem ~~avvngag-~~
~~reg~~, sed alterius Domini, nimirus DEI, ministrum
se

se consideraverit, fululentissime patet ex emphatica eius confessione, quæ exstat Num. XI. 11. 15. Id quidem Mosi imperium monarchicum assertentes sibi favere putant, quod Deut. XXXIII. 5. rex dicatur. Varie hic locus ab interpretibus expositus est, ut se hinc expedirent. Versio vulgata sic habet: Erat Moses apud redditissimum rex. Osiander: Et fuit Moses in repto rex, Leonis Judæ versio est: Et fuit aquabitis rex Vatablus: Fuit autem in Israel (tangram) rex. Eodem modo Lutherus: Et verwaltet das Umpt eines Königes. Quomodounque autem interpretaris, Mosen proprio dictum regem non fuisse certum est; laxiori tamen vocis significatione potuit rex dici, quem tamen merito prostregerem dixeris cfr. Num. XII. 7. Ebr. III. 5. Reliqvos judices æque ac Mosen reges dictos, colligere licet ex Jud. XVII. 6. XVIII. 1. XIX. 1. sed in eodem sensu ac Moses. Majori enim potestate eos nemo assertuerit gavilos, sed fuere omnes ac singuli ministri maximi Monarchæ, ipsius nempe DEI.

§. X.

Plures autem sunt, qui Aristocraticum regimen sub Mose, & omni iudicium aeo obtinuisse affirmant, quos recenset Henning. Arniseus Relect. Polit. II. Cap. IV. Caroli Sigonii eandem sententiam defendantis hæc sunt verba: Cum de forma, reipublica queritur, nihil aliud queritur, nisi penes quem principatum summa rerum fuerit constituta. Hac vero primum penes optimates posita fuit: deinde penes reges: quorum principatum illum Aristocratiam, hanc regnum Graci vocarunt. Aristocratis fuit sub

Mose, Iosua, Senioribus & Judicibus: regnum sub regibus.
 Verum, Mosen solum initio reipublicæ, eam juxta
 mandata divina absqve aliorum coimperantium ope-
 ra administrasse patet Exod. XIIIX. 18. Deut.
 I. 9. 12. Ita per primum illud tempus, nec specie ali-
 qua veri Aristocratiam viguisse dici potest. Nec d' in-
 de judices a Mose ex consilio loceri instituti. Exod.
 XIIIX. 17. s. vel septuaginta illi qvorum sit mentio
 Num. XI. 16. 17. 25. neqve etiam, de qvibus agitur
 Deut. XVII. 8. s. in probationem Aristocratæ citari pos-
 sunt Illos enim Exod. XIIIX. cum in finem constitu-
 tos patet, ut in minoris momenti caussis duntaxat
 judicium haberent; ea vero, qvæ obscuriora & magis
 ardua essent, ad Mosen deferri oportuit. Cum deinde
 Moses conqueretur, qvod onerosum adhuc munus e-
 jus esset, tum septuaginta isti Num. XI. delecti fuerunt
 & dono spiritus sancti instructi, ut una cum Mose
 opus populi portarent. De summa autem potestate
 in utros eorum collata, in his locis, ne leviter qui-
 dem agitur. Quid? qvod multo qvoqve major, his ad-
 scitis, unius Mosis exsisteret eminentia & auctoritas,
 qvod ex Numa XII. 6. 7. 8. & aliunde collige-
 re licet. N qvæ Dent. XVII. aliquid in probatio-
 nem Aristocratæ invenimus assertum, verum est hic so-
 lum sermo de judicibus & ministris qvibusdam, in Pa-
 lestina instituendis, qui jus in nonnullis tantum casis
 bus dicent, non vero optimatum modo curam
 totius reipublicæ gerent. Nil itaqve ex his Aristo-
 cratiam adstruere valet. Potius autem, si ex illa potesta-
 te, quam DEUS penes Mosen ceterosqve judices esse
 voluit, de forma regiminis sententia ferri possit, res-

publica H. brœorum Monarchica, quam Aristocratica descendenda foret. Judæorum doctores & qui eos sequuntur, non solum in his, sed & pluribus S. scripture locis originem Synedrii querunt, & de potestate ejus, ~~de~~ duratione & quæ plura sunt, multa tradunt; ista vero non morantur; post plurima enim ab hoc ævo secula ortum fuisse Synedrium dudum demonstratum est. Nec plus Hobbesio tribuimus, qui ex Exod XIX. 6. summam rerum, defuncto Mose, penes Eleazarum cæterosque post eum summos sacerdotes, fuisse concludit.

§. XI.

Hactenus de Mosis cæterorumque Judicum ævo dictum. Post hæc regia potestas in gente Hæbræa successit, qua introducta insignis république hujus contigit mutatio. Libertatem populi pristinam sustulit *jus regie* I. Sam. VIII. 9. & qui antea solum DEUM Summum Imperantem habuerant, jam regiae potestati se sponte submiserunt. Cum autem nonnulla dura nimis videantur, quæ in jure hoc proponit Samuel, plurima, in explicatione ejus invenimus sententiarum divertia. Alii per jus hoc indigitari volunt consuetudinem licet iniqvam, qua reges quidam nulla justitiae habita ratione subditis suis imperare solent. Alii jus hoc accipiunt, pro legitimo atque divinitus concessio. Hugo Grotius in libr. de j. B ac P. I. cap. III. §. XX. n. 2 & l. c. Cap. IV. §. III, per jus hoc ita subjicit regibus Hæbræos ut his ne quidem adversus injurias corum aliqua relictæ fuerit potestas ad resistendum. Et Josephus itidem hinc Israelitas instar mancipiorum factos conclu-

dit *summatio*, inquit, *dicendo*, *servientis eam omnibus vestris regi*, *ipsorum famulis domesticis facti similes*. Buddeus, *Hist. Eccl. V. T. Per. II. Sect. III. XXV.* p. 213, *jus hoc ita comparatum esse probat*, ut pleraque ibi comprehensa, a regibus recte fieri possint, nonnulla tamen ejusmodi occurrere, ut excessum aliquem cum regia potestate conjunctum indicent, ita ut propheta Samuel ostendat incommoda illa, quae status regius secum advehere soleat, & quomodo nimirum reges potestate sua s^epe abutantur. Id omnino extra controversiam possum esse existimaverim, Reges Hebraeorū, subditis iuis Monarchico quodam modo præfuisse, & jura majestatica ita exercuisse, ut populus in eorum communionem sūn quam venerit; sed singula, ubi non obstat Numinis voluntas ejusque præscriptum, ipsis licita fuisse; quæ pluribus perseqvi nostri non fert instituti ratio.

Hoc autem nobis erit inquirendum: Num p^rt Status regii introductionem regimen Theocraticum protulit fuit jublatum? quod omnino negandum esse svadent quam plurima. Primum regem Saulem ipse non solum constituit DEUS, sed etiam ex arbitrio suo ita pendere voluit, ut eidem non fas esset pro suo lumen vicitis parcere hostibus, quod cum fecisset, ab eodem a quo regnum acceperat, regno quoque fuit privatus I. Sam. XV. Ita ut sub primo statim rege ostenderet DEUS, quod, ob introductam potestatem regiam, imperium in præcium suum non penitus abdicaverit, Profecto itaque Saule, David itidem ex præscripto Numinis eligitur. I. Sam. XVI. Huic succedit filius, non natu maximus, sed is, quem DEUS ad regendum populum suum destinare voluit, De quo David: *De*

tis meis (filios enim multos mibi dedit Dominus) elegit Salomonem filium meum , ut sedaret in regno Domini Israel. I. Chron. XXVIII. 5. XXIX 1. 23. Hæreditaria quidem deinde in regno Judæ Davidis posterum erat successio , sed id quoque voluntate & promissione DEI factum II Sam. VII. 11. Neque regum solum constitutio Theocratiam continuatam arguit , verum plurima alia idem probant . Templum Jerusalem ad voluntatem ipsius DEI a Salomone tam splendide exstructum fuit , ut regia velut sed & Divini esset imperii . Præterea alia , ex præscripto DEI peculiari fieri mandata . Qvum a recto tramite aberrabant vel rex vel populus , DEUS variis admonitionibus , per legatos suos Prophetas eos ad obsequium revocare voluit , qvibus neglectis infligebantur poenæ . Id euidem non assertus , qvod talis omnino sub regibus fuerit Theocratiæ modus , qvalis Judæorum tempore obtinuit , reges enim plura ex suo arbitrio statuisse & fecisse constat , ut modo observavimus , hoc tamen haud impedit , qvo minus omni regum ævo Theocratiæ documenta adfuerint manifestissima .

§. XII.

HEBRAI , quemadmodum post Salomonem duo diversa constituerunt regna Judæorum nempe atque Israëliarum ; ita diversa etiam fata habuerunt , qvæ ex utebre singula , nimis prolixum fort. Hoc sub Hosea regnpenitus fuit destructum , nomine Israelitarum nunquam amplius restaurato . II. Reg XVII. Turbatus quoque valde Judæorum sub tribus ultimis eorum regibus fuit status

stacis; singuli enim bello petiti, vicii atque in captivitatem abducti fuerunt II. Reg. XXIV. XXV. Captivitatis vero Babylonica cum per annos septuaginta duraverit; istud quoque intervallum expendendum nobis erit. Multum omnino res Judorum hoc ipso tempore concusse sunt; in Zedechia enim penes eos potestas regia defuit; duram quoque varias ob causas in exilio isto eorum fuisse conditionem, non est dubitandum. Verum nihilominus mansit foedus, quod cum paribus eorum pepigerat DEUS; suis etiam institutis, principue quoad religionem, vixerunt.

Neque hoc tempore gene Judaica, Theocratici regiminis documentis destituta fuit. Licet enim ex terra Canaan populum hunc abduci passus sit DEUS; non tamen repudii libellum illi dedit, sed una quasi in exilium sequtus est. Misit enim eo ministros suos Prophetas Ezechielem atque Danielem, qui in multis captivitatis miseriam solati sunt. Illustra quoque inter alia regiminis Theocratici est testimonium, quod Cyrum maximum illum Persarum regem ducentis antequam nasceretur annis suo nomine designaret Es. XLIV. 28. ipsumque elapsi destinato tempore captivitatis, ad occupandam Babyloniam accingeret XLV. 1. s. Quo facto animum ejus sic flexit, ut solenni edicto, captivo populo potestatem redeundi in avitas sedes, atque templum Jerosolymitanum restaurandi daret, II. Chron. XXXVI 22, 23. Cumque intelligeret Cyrus se a DEO ad tanti operis executionem destinatum esse, vala aurea & argentea antea ablata, ipse novo templo reddidit, & omni modo aedificationem ejus adjuvit. Eldr. I. 1. s. Sic exilio eorum impositus fuit finis.

13

Interim, providentia divina dirigente, factum est, ut nationes barbaræ, quæ ipsis dominabantur, DEUM Iudaicæ solum verum esse DEUM convicerentur. Dan. III. 95. IV. 34. VI. 15. f.

§. XIII.

Licit ex captivitate redire pristinas suas sedes oceum parent Judæi, præsca tamen a Persarum regibus non reddibatur illis libertas, sed quamdiu eorum durabat imperium, ipsis subditi & tributarii manebant. Postea vero, cum Alexander Macedo, in subjugando Persarum regno occupatus esset, & Tyrum urbem expugnasset, inde Hierosolymam petiit, cui se se sponte subiitabant Judæi. Alexandro autem fatis functo Syriae & Aegypti regum injuriis expositi fuerunt. Postrem quoque Romanis sunt subjecti. Verum licet Judæi tribus, post captivitatem Monarchiis successive parerent, res publica tamen eorum adhuc aliquo modo consistebat. Neque obscura post captivitatem Theocratiæ occurrunt vestigia. Prophetas enim dedit illis DEUS, qui, quæ ad Ecclesiæ & Republicæ emendationem salutaria effent, monerent. Qui Judæorum a captivitate duces fuerunt absque instituâ DEI nihil fere agabant. Ubi etiam ad Maccabœorum res gestas atten- dinus, divinitus omnino illos quoque excitatos fuisse intelligimus. Tunc autem demum Theocratiæ juxta ac Republicæ impositus est finis, cum Titus expugnavit & solo æquavit Hierosolymam, dispersis Judæis per universum orbem. Quas autem iom spes de Theocratia restauranda sovent Judæi, hæc a Prophetis dudum explosæ, incredulorum hominum savia sunt somnia.

T A N T U M.

¶ 30 (89)

Lyck-Hästtan
Til Håglärde CANDIDATEN
Herr CARL POLVIANDER,

Blandt alt det i verlden finnes,
Och man med sin ögon ser;
Blandt alt tumligt som man minnes
Och i hatt att nämna vet,
Är a sinnet som kan swara
Mot det värde wishet här:
Ty des pris månad sörre varo,
Än som gull och pärlors är.

Hedningar ha detta wetat,
Och förståt sig väl uppå,
Då de med all fört ha lefats,
Til at denna statten så,
Och sig ingen kvala gifvit,
Ingen lisa, rast och ro;
Til des de ha varje blifvit
Wishoms fruchtur hos sig gro.

En veel af dem hässit hafwa
Olärb man en död an lik,
Som bör hötas bort til grastwa,
En del hier at en slik
Heel onnättig bödeda wore
För wärt runda Jordellot,
Den hon inte gerna borer
Utan wore gramse mot.

Til Herr Candidat som hädger
Warit uti al EHRS tid,
Til de wijdems rika slögder,
Hafwen genom drift och hjd
Wunnit d'ha dyra skatter
Thersför' blifwer snart til lön,
Heders krants uppå EHRS satter
Utaf wishets Lager grön.

Jag til stat ännu vil önska,
Af upreichigt herte ag:
At EHRS va gång stads må grönstas,
Mer och mera dag från dag!
At EHRS lyckan de o wille,
Omnia lön och välgång rund,
För EHRS drögd och lärdoms snille,
Til EHRS sidsta lesnads bund!

Wålmenes Uttradt af
MARTIN TOLPO.